# Răspândirea creștinismului printre georgieni în secolele I–III și organizarea primelor biserici din acea perioadă (Partea a II-a)

Pr. prof. univ. dr. Aleksi Kshutashvili, Universitatea din Tbilisi

După ce am trecut în revistă dovezile care demonstrează existența creștinismului printre georgieni încă din perioada apostolică, fie în provinciile romane Cappadocia și Pont, fie în însuși regatul georgian Iberia, trecem la descrierea formelor de organizare după care a fost condusă viața Bisericilor locale georgiene din primele trei secole.

Precum știm, sub aspectul ei extern, ca societate văzută, cu ordine juridică, Biserica creștină a înregistrat epoci diferite de formare și dezvoltare a organizării sale. Produs al factorului uman, organizarea bisericească a fost condiționată de timpul istoric, de cadrul geografic, de legislația religios-morală, cutumiară și canonică, de legislația de stat și de nevoile comunității respective[1].

În ceea ce privește organizarea Bisericii Ecumenice în epoca apostolică, remarcăm faptul că nu găsim stabilite principii definitive, în afară de acelea fixate de însuși Întemeietorul acesteia. Așadar, principiile lăsate de Mântuitorul prin Sfinții Apostolii au reprezentat normele constitutive ale organizării Bisericii primare. Printre principiile de bază enumerăm: a) **principiul ierarhic**; b) **principiul sinodal**; c) **principiul autocefaliei**; d) **principiul autonomiei**; e) **principiul etnic**; f) **principiul ecumenicității**.

**Principiul ierarhic** constă în organizarea și conducerea Bisericii după rânduiala pe care o imprimă întregii vieții bisericești ierarhia clerului de instituție divină[2]. Precum se știe, pentru săvârșirea lucrării de sfințire, propovăduire și păstorire a credincioșilor, Sfinții Apostoli au rânduit pe slujitorii bisericești în cele trei trepte ale ierarhiei – episcopi, preoți și diaconi. În jurul acestor slujitori bisericești, în frunte cu episcopul, a gravitat întreaga viață bisericească a primelor comunități creștine, alcătuite din cler și credincioși. În același timp, existența principiului ierarhic în organizarea Bisericii creștine din primele trei secole a presupus și existența

1 Pr. Asist. Nicolae V. Dură, „Biserica creștină în primele patru secole. Organizarea și bazele ei canonice", în *Ortodoxia*, anul XXXIV, nr. 3, 1982, p. 451.

2 Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 195.

celor două oficii bisericești – eparhia și parohia – indispensabile în organizarea oricărei Biserici locale[3].

Așadar, organizarea Bisericii primare a fost ierarhică, cu cele trei trepte, iar conducerea ei, episcopal-sinodală. Episcopatul în totalitatea lui, ca succesor direct al Sfinților Apostoli, a fost deținătorul întregii puteri bisericești. Prin actul hirotoniei, episcopul și preotul au primit capacitatea de a exercita puterea bisericească în cele trei laturi de manifestare: a) puterea învățătorească; b) puterea sfințitoare; c) puterea conducătoare, cu cele trei aspecte de manifestare: 1. puterea legislativă; 2. puterea judecătorească; 3. puterea executivă.

De fapt, în însăși definiția Bisericii și în constituția ei organică, intră, în primul rând, ierarhia. Nu se poate concepe Biserica fără ierarhie. Nu s-ar fi dat numele de Biserică dacă nu ar fi fost și această autoritate ierarhică în ea dintru început, alături de Apostoli și subordonată lor.[4] De aceea, vorbind despre înființarea și organizarea primelor comunități creștine din Cappadocia, Pont sau Iberia, putem cu precizie să afirmăm că acest lucru ar fi fost de neconceput fără instituirea de către Sfinții Apostoli a ierarhiei de drept divin pentru comunitățile respective, fapt, de altfel, afirmat și de numeroasele izvoare istorice. De exemplu, *Istoria Kartliei* ne relatează următoarele: „Sfântul Apostol Andrei prima dată a venit în orașul Trapezund, care se află în țara lazilor; de aici a plecat într-un ținut al Iberiei, care se numește Did-Aciara. **Pentru georgienii de acolo a hirotonit preoți și diaconi** (*s. n.*) [...]. Plecând de acolo, Sfântul Apostol Andrei a venit într-o altă provincie a Iberiei, care se numește Samțhe [...]. Sfântul Apostol Andrei, după ce i-a învățat pe localnici întreaga lege creștinească, **a hirotonit pentru ei un episcop, preoți și diaconi** (*s. n.*)".[5]

**Principiul sinodal** sau **principiul sobornicității** constă în rânduiala potrivit căreia organele superioare de conducere a Bisericii nu sunt individuale, reprezentate de câte o persoană, ci sunt constituite sub formă de sinoade, adică sub formă de organe colegiale sau colective[6].

Principiul sinodal a caracterizat întreaga organizare și conducere a Bisericii Ortodoxe din perioada pre-niceeană. Prin Sinodul de la Ierusalim (anul 51), s-a impus principiul sinodalității ca singura formă de exercitare a puterii bisericești centrale. Acest principiu are la bază principiul egalității tuturor apostolilor, în virtutea puterii egale pe care toți au primit-o de la Mântuitorul Hristos. În virtutea acestei puteri egale, Sfinții Apostoli și-

3 Pr. asis. Nicolae V. Dură, *op. cit.*, p. 452.

4 Magistr. pr. I. Mircea, „Organizarea Bisericii și viața primilor creștini", în *Studii Teologice*, anul VII, 1955, nr. 1-2, p. 75.

5 *Istoria Kartliei*, vol. I, pp. 37-43.

6 Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 197.

au desfășurat activitatea în mod independent, iar Bisericile întemeiate de ei s-au condus în chip autocefal. Conform rânduielii statornicite de Sfinții Apostoli, episcopii din Biserica primară s-au întrunit în sobor pentru rezolvarea unor chestiuni care depășeau în importanță competența unui singur episcop. Fiind baza administrativă a Bisericii locale, instituția sinodală a constituit un fel de cartă constituțională a Bisericii primare. Lucrările sinodale au fost determinate și reglementate prin norme canonice. Canoanele 34 și 37 apostolice constituie primele mărturii în privința reglementării regimului sinodal în viața Bisericilor locale. Prin respectarea acestui principiu de bază al organizării Bisericii creștine primare, s-a contribuit la păstrarea unității dogmatice, canonice și cultice în întreaga Biserică[7].

Prin **principiul autonomiei** se înțelege rânduiala canonică potrivit căreia Biserica este autonomă, adică de-sine-stătătoare în treburile sale religioase față de orice altă organizație din afara ei[8]. În înțeles juridic, prin autonomie bisericească înțelegem independența Bisericii, legal exprimată față de stat[9].

Principiul autonomiei se bazează pe învățătura creștină conform căreia originea Bisericii este nemijlocit divină; ea există conform *jure divino*[10], ceea ce presupune ca Biserica să acționeze conform naturii sale interne, ca organism divino-uman, și scopului său exclusiv, care este mântuirea credincioșilor, independent de oricare autoritate laică.

Așadar, autonomia Bisericii a derivat din însăși ființa Bisericii ca instituție de origine dumnezeiască. Ea a fost un element constitutiv și o instituție canonică proprie Bisericii pre-niceene[11].

Cu referire la relațiile dintre Biserica creștină și autoritățile civile de stat în provinciile romane Cappadocia și Pont, acestea sunt bine cunoscute. În cuprinsul întregului Imperiu Roman, comunitățile creștine, având statut de asociații neîngăduite de lege – *collegia illicita*, relațiile dintre Biserică și Stat nu puteau fi decât negative. Politica Imperiului Roman, neavând niciun interes de a se implica în viața internă a Bisericii creștine, a fost îndreptată exclusiv spre nimicirea Bisericii, organizând în acest scop numeroase prigoane împotriva creștinilor.

În cazul regatului georgian Iberia, istoria a păstrat puține mărturii din care am putea să deducem în ce fel se desfășurau relațiile dintre Biserică și autoritatea de stat. Totuși, putem presupune că acele motive care au dus la prigoana creștinilor în Imperiul Roman ar fi fost valabile și în cazul Iberiei. Astfel, *Istoria Kartliei* ne relatează despre prima prigoană împotri-

**7** Pr. asist. Nicolae V. Dură, *op. cit.*, pp. 463, 464.

**8** Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 199.

**9** Pr. prof. Liviu Stan, „Despre autonomia bisericească", în *Studii Teologice*, anul X, 1958, nr. 5-6, p. 279.

**10** A.S. Pavlov, *Manual de drept canonic*, Editura Lani, Sankt-Petersburg, 2002, p. 346.

**11** Pr. asist. Nicolae V. Dură, *op. cit.*, p. 460.

va creștinilor încă din timpul Sfântului Apostol Andrei, prigoană organizată de către regele Iberiei, Aderk[12].

Același izvor – *Istoria Kartliei*, istorisește că regele Iberiei, Mirian (începutul secolului IV), înainte de convertirea sa la creștinism, luase hotărârea să înceapă persecuția împotriva creștinilor din regatul său.[13]

O biserică subterană, descoperită în peșterile Muguti din județul Tetrițkaro,[14] este încă o dovadă a relațiilor tensionate dintre Biserica creștină și autoritatea de stat în regatul Iberia în perioada pre-niceeană.

Totuși, remarcăm faptul că *Istoria Kartliei* îl consemnează pe regele Iberiei, Rev, supranumit cel Drept († 243), despre care se spune că ar fi cunoscut legea creștină, că ar fi prețuit-o și că respecta regulile morale creștine, deși nu se menționează nicăieri dacă a și fost botezat creștin[15].

Așadar, referitor la aplicarea principiului de autonomie în comunitățile creștine georgiene, putem spune că în primele trei secole ale creștinismului acest principiu se respecta. Acest lucru a fost asigurat, pe de o parte, ca urmare a trăirii foarte puternice a mesajului lui Hristos de către creștinii de atunci, iar pe de altă parte, ca urmare a faptului că statele nu-și propuneau amestecul în viața internă a comunităților creștine, ci, dimpotrivă, urmăreau nimicirea lor.

În perioada pre-niceeană, fiecare comunitate bisericească constituită într-un cadru etnico-geografic bine stabilit a fost **autocefală**, bucurându-se de independență administrativ-jurisdicțională în raport cu celelalte unități bisericești egale în drepturi[16].

Starea de autocefalie a episcopilor din Biserica primară a fost o urmare firească a egalității lor în putere. Toți episcopii au fost egali între ei, pentru că așa au fost și Sfinții Apostoli, cărora Mântuitorul Iisus Hristos le-a încredințat puterea de a învăța, sfinți și conduce[17]. Autocefalia Bisericii locale decurgea și din faptul că fiecare comunitate poseda toate elementele necesare existenței sale. Aceste mijloace și instituții fundamentale erau aceleași în fiecare comunitate, lucru care, la rândul său, a reprezentat baza pentru a stabili și statornici legături organice, indestructibile dintre Bisericile locale.

Așadar, referitor la comunitățile creștine din Cappadocia, Pont sau Iberia, acestea fiind înființate și organizate direct de către Sfinții Apostoli, cu siguranță în viața acestor Biserici dintru început au fost aplicate principiile sobornicității și autocefaliei. Fiecare episcop, în granițele eparhi-

**12** *Istoria Kartliei*, vol. I, pp. 37-43.

**13** *Ibidem*, p. 105.

**14** Artanugi, *Revista de Istorie*, 1999, nr. 8-9, p. 38.

**15** *Istoria Kartliei*, vol. IV, Editura de Stat „Sabciota Sakartvelo", Tbilisi, 1973, pp. 68-69.

**16** Pr. prof. Liviu Stan, „Autocefalia și autonomia", în *Mitropolia Moldovei*, anul XIII, 1961, nr. 5-6, p. 284.

**17** Pr. asist. Nicolae V. Dură, *op. cit.*, p. 464.

ei sale, a fost autocefal în exercitarea puterii bisericești, în toate laturile și formele ei de manifestare. Însă, în legătură cu problemele care depășeau competența unui singur episcop, pentru rezolvarea acestora, mai mulți episcopi vecini se adunau în sinoade, în care luau hotărâri comune, ce deveneau obligatorii în viața fiecărei Biserici locale.

Principiul autonomiei a dat expresie procesului de indigenizare a creștinismului la diferite neamuri ale vremii de atunci și, implicit, formării unor tradiții ecleziastice locale. Fiecare unitate administrativ-teritorială bisericească a fost legată de o anumită cultură, de o anumită comunitate etnică, luând diferite înfățișări de manifestare în procesul de dezvoltare a organizării sale[18]. **Principiul etnic** în organizarea și structurarea vieții bisericești în epoca pre-niceeană a avut baza în înseși cuvintele Mântuitorului Hristos, care, trimițând pe ucenicii Săi la propovăduire, le-a poruncit: „Mergând, învățați toate neamurile" (Mt 28, 19).

Încă din ziua pogorârii Duhului Sfânt peste Apostoli la Cincizecime, a fost arătată necesitatea împărțirii Bisericii lui Hristos în mai multe unități, legate însă organic între ele. Sfinții Apostoli au primit darul vorbirii în diferite limbi și fiecare dintre ei a propovăduit *Vestea cea Bună* popoarelor în limba maternă a acelora. Procesul formării primelor Biserici locale și naționale a fost încheiat spre sfârșitul perioadei apostolice, adică spre sfârșitul secolului întâi[19]. Fiecare Biserică locală a primit de la Apostolul său propria ierarhie națională, care a fost obligată să păstorească turma încredințată lor ținând cont de caracterul național, mentalitatea și structura socială a poporului.

În organizarea și conducerea ei, Biserica primară s-a folosit de normele religioase și morale, de legi și rânduieli specifice și de legi cu caracter juridic, pe care le-a găsit în mediul social-politic în care ea a luat ființă și s-a dezvoltat.[20] Obiceiul de drept bisericesc a fost o altă pârghie importantă în organizarea Bisericii primare. Obiceiul de drept bisericesc a și fost norma ce a dat canonicitatea tuturor principiilor de organizare existente în Biserica primară[21]. Legile și rânduieli bisericești cu caracter universal, care au fost redactate în perioada pre-niceeană, au fost împropriate, adaptate și apoi traduse de fiecare Biserică locală în limba proprie națională[22].

Așadar, elementele de bază în organizarea oricărei comunități creștine primare sau Biserici locale au avut ca sursă legislația religios-morală, canonică și juridică a Bisericii Universale și tradiția canonică a Bisericii respective, la care s-a adăugat obiceiul de drept scris și legislația juridică impusă de cadrul social-istoric în care s-a format Biserica respectivă[23].

În cazul comunităților bisericești georgiene, datorită faptului că poporul georgian, cu multe secole înainte de epoca apostolică, era deja format ca națiune unitară, cu limba și cultura sa proprie, aveau tradiția multiseculară a organizării statale și, de aceea, putem susține că Bisericile creștine înființate în epoca pre-niceeană în Cappadocia, Pont sau Iberia aveau înfățișarea lor distinctă, limba liturgică națională și tradițiile specifice poporului georgian.

**18** *Ibidem*, p. 460.

**19** A.S. Pavlov, *Manual de drept canonic*, Editura Lani, Sankt-Petersburg, 2002, p. 170.

**20** Diac. asist. Ioan N. Floca, „Originile dreptului scris în Biserica Ortodoxă Română", teză de doctorat, în *Mitropolia Ardealului*, anul XIV, 1969, nr. 1-3, pp. 40-48.

**21** Pr. asist. Nicolae V. Dură, *op. cit.*, p. 456.

**22** Diac. asist. Ioan N. Floca, *Originile dreptului scris în Biserica Ortodoxă Română*, p. 42.

**23** Pr. asist. Nicolae V. Dură, *op. cit.*, p. 456.

Pluralitatea formelor istorice de organizare a comunităților bisericești din primele trei secole n-a dus însă la desființarea unității bisericești, a ideii de ordine și organizare. Ceea ce totdeauna a ținut în strânsă legătură toate comunitățile bisericești locale a fost **principiul ecumenicității**, care, de fapt, este ca litera „α" în alfabet, în viața și organizarea tuturor Bisericilor naționale care păstrează unitatea dogmatică, de cult și canonică întreolaltă.

Principiile stabilite de Mântuitorul și Sfinții Săi Apostoli au caracterizat și forma de conducere a fiecărei Biserici locale în epoca pre-niceeană. Aceste principii au rămas criteriul principal în cunoașterea bazelor canonice și a efortului depus de fiecare Biserică locală pentru păstrarea ecumenicității[24]. Respectarea acestor principii de organizare și administrare au fost numite fundamentale pentru că au fost rânduite de la început în lumina învățăturii Mântuitorului Hristos ca niște coloane de nezdruncinat la baza organizării Bisericii, alături de dogme, precepte morale[25] și viața de cult. Aceste principii au devenit obligatorii pentru fiecare Biserică Locală și condiție pentru a rămâne în ecumenicitatea ortodoxă.

Așadar, în concluzia acestui capitol, spunem că Biserica Georgiană își are originea direct de la Sfinții Apostoli în provinciile romane Cappadocia, Pont și regatul Iberia, având toate formele canonice de organizare și conducere ale epocii pre-niceene.

**24** *Ibidem*, p. 452.

**25** Prof. dr. Iorgu D. Ivan, „Importanța principiilor fundamentale canonice de organizare și administrație pentru unitatea Bisericii", în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, anul XLV, 1969, nr. 3-4, p. 154.